

Az orosz-szotar.hu

Napjainkban ismét egyre népszerűbbé válik az idegen nyelvek közül az orosz tanulása, amelyhez fontos a hozzá tartozó szótárak ismerete, ezért esett választásom az általam is gyakran használt *orosz-szotar.hu* internetes szótárra, amelyet Gaál Péter (Szempontrendszer online szótárak minősítéséhez. *Magyar Terminológia* 5/2: pp. 225–50, 2012) szempontrendszere alapján fogok elemezni. Először a szótár tágabb, illetve szűkebb háttéréről ejtek néhány szót, majd kifejtem bővebben annak tartalmi, valamint szerkezeti jellemzőit, végezetül pedig kitérek arra is, mennyire felel meg a célcsoportnak.

Az orosz-szotar.hu egy 2008-ban létrehozott, eleve internetes megjelenítésre szánt szótár, papíralapú előzménye nincs. Ezen kívül más háttér-információ nem található a honlapon a készítők kilétére vonatkozóan, azonban valószínűleg magánszemély szerkeszti azt a közösség segítségével. Ez utóbbinak a munkájára igen erősen épít is a szótár, külön fórummal, valamint Facebook-csoporttal (<https://www.facebook.com/groups/orosz/>) is rendelkezik, ahol további érdekeségeket olvashatunk az orosz nyelvvel és kultúrával kapcsolatban. Egy külön felületen, a *Szóbeírás* linkre kattintva a felhasználók is beküldhetnek új szavakat, ahol meg kell adni az adott orosz szót a hangsúllyal együtt, annak magyar jelentését, a beküldő nevét, illetve opcionálisan megjegyzést is lehet fűzni hozzá. Ezen a felületen láthatóak a legutóbb beküldött javaslatok, és különböző statisztikák között is böngészhetünk ezekre vonatkozóan. Fontos megemlíteni, hogy egy szó különböző jelentéseit külön-külön kell feltölteni, valamint ezek a szavak csak adminisztrátori jóváhagyást követően kerülnek be a szótár adatbázisába.

A készítőkhöz hasonlóan a szótár pontos technikai paraméterei sem ismertek, maga a kezelőfelület azonban egyszerű, könnyen átlátható és nem tartalmaz felesleges elemeket, amelyek lassítanák az oldalt. Meg kell azonban említeni, hogy a keresés maga kissé lassú időnként, ez valószínűleg az adatbázis méretével magyarázható. Eredetileg számítógépes megjelenítésre szánt és nem reszponzív a honlap, azonban okostelefon és tablet böngészőjében is jól futtatható, habár a cirill betűket nehézkes beírni rajtuk, mivel a szótár cirill billentyűzetének gombjaira kattintva automatikusan megjelenik a telefon vagy tablet saját billentyűzete is. Pozitívum, hogy a használathoz nincs szükség külön szoftverek telepítésére, azonban ingyenesen letölthető külön bővítmény a böngészőkhöz, ezzel megkönnyítve a keresést, hiszen így nem kell minden alkalommal külön megnyitni a szótárt, hanem elég a keresősávot használni. Ezen kívül a már említett csoportból szintén ingyen letölthető a szótár Androidra elkészített változata alkalmazásként, a cirill betűkészlet azonban hiányzik belőle, külön kellene feltölteni hozzá, így véleményem szerint pont a szótár egyik legfontosabb eleme hiányzik belőle. Az oldal beágyazottsága alapján egyedülállónak tekinthető, azonban tartalmaz egy külön linkgyűjteményt egyéb orosz–magyar szótárakkal,

illetve nyelvtanulási segédletekkel, valamint a szócikkeknel is találhatóak külső linkek. Mivel a szótár teljes mértékben ingyenes, vannak az oldalon online reklámok, de mennyiségük és elhelyezésük nem zavaró, a honlap szélein, illetve alján találhatóak, felugró hirdetéseket pedig egyáltalán nem tartalmaz, ez tehát nem nehezíti a használatot.

A szótár megastruktúrájával kapcsolatban meg kell említeni ismét, hogy nem találhatóak általános információk a szerkesztőkről (viszont egy e-mail címen vagy a fórumon keresztül felvehetjük velük a kapcsolatot), valamint a célközönségről sem, azonban valószínűsíthető, hogy elsősorban magyar anyanyelvű oroszul tanulók számára készült. Erre utal, hogy bár a szótár orosz–magyar nyelvpárra íródott, a honlapot csak magyar nyelven böngészhetjük, a szótári részen kívül pedig tartalmaz egy akasztófajátékot és egy letölthető szógyakorló programot is részletes használati útmutatóval a már említett nyelvtanulási segédletekre mutató linkek mellett.

A szótár igen nagy méretű, 249132 szókapcsolatot tartalmaz, de a használati útmutató hiányzik belőle a Gyakran ismételt kérdések menüvel együtt, bár ez utóbbinak a funkcióját részlegesen átvette a fórum egyik topikja. Jó ötletnek tartom, hogy nincsenek rövidítések a szócikkekben: a szófajokat teljesen kiírják, az egyéb nyelvtani információk pedig könnyen értelmezhető ikonokkal vannak jelölve. Ehhez egy folyton látható jelmagyarázat is tartozik, amelyet a jobb oldalon, illetve alul találunk. A szavak egy részénél a készítők feltüntették a kiejtést fonetikus átírással is, ennek az értelmezése azonban teljes mértékben hiányzik, így egy átlagos nyelvtanuló szemszögéből kevésbé használható.

Egy online szótár makrostruktúráján belül fontos megvizsgálni a keresési lehetőségeket is. Az orosz-szotar.hu esetében lehetőség van keresőmezős, illetve lapozó keresésre egyaránt. Ez utóbbi esetben a szótár orosz és magyar szóanyaga egyaránt lehívható betűrendes szólisták formájában (a lap alján szereplő linkekre kattintva), amely az orosz esetében a ragozott alakokat is tartalmazza. A magyar szólistánál azonban zavaró, hogy a kifejezések egy része indokolatlanul névelővel szerepel (pl. *az ünnepelt személy, a hétköznapiok, a besenyő nép*), így ezeket a szerkezeteket más helyen találjuk meg, mint ahol lenniük kellene. A keresőmezős keresés szövegdoboza az oldal tetején, jól látható helyen van. Kereshetünk címszóra és a ragozási táblázatot tartalmazó szócikkek esetében a ragozott alakokra is, valamint a szövegbeviteli mező alatt található egy cirill billentyűzet, ez jelentős segítséget nyújt, ha a számítógépre nincs telepítve a cirill billentyűzetkiosztás vagy nehéz annak használata a latin kiosztással való eltérések miatt. A honlapon kétféle megjelenítési mód is választható, az egyik betűrendes, a másik pedig követi az eredeti cirill billentyűzetkiosztást. Ezen kívül beállíthatunk nagybetűket, logikai operátorok azonban nem használhatók, ezeket a speciális karaktereket nem képes felismerni a szótár. Meg kell még említeni, hogy a keresőmező alatt külön beállítható, hogy a ragozást is mutassa-e a találati listában a szótár, valamint keressen-e a vulgáris kifejezések között. A beírásnál több lehetőség van a teljes egyezésen kívül, kereshetünk a szó elején vagy a szó

bármely részében egyaránt, a találatokat azonban mindegyik esetben betűrendben listázza ki a szótár. Ebben a listában már a teljes, kifejtett szócikkeket láthatjuk, bővebben megjeleníteni nem lehetséges azokat, ami gyorsítja a keresést.

A szótár nagy előnyének tartom, hogy a szöveges információkon kívül saját készítésű hanganyagot, illetve képeket is tartalmaz (a Google képkeresőjére hivatkozó linkek formájában). Ahol még nincs feltöltve saját kiejtés, a forvo.com oldalra mutató linkkel helyettesítik azt; ez utóbbi oldalon anyanyelvi beszélők által rögzített hanganyagok találhatók az adott szóra vonatkozóan.

A mikrostruktúrával kapcsolatos információk közé tartozik az egyes szócikkek felépítése. Az orosz-szotar.hu esetében nincs szükség legördülő menükben elrejtteni a szócikkek adatait, mivel nincs belőlük túl sok. Ezek minden esetben ugyanabban a sorrendben követik egymást: címszó – hang – fonetikus átírás – szófaj – nem/igeszemplélet – megjegyzés – külső hivatkozás a Wiktionary (<https://ru.wiktionary.org/>) orosz változatának azonos szócikkére – külső hivatkozás a Google képkeresőjére. Az információk sorrendje kötött ugyan, azonban a szócikkek adatai különböző mértékben vannak kitöltve, így találhatóak közöttük teljesen kidolgozottak és erősen hiányosak egyaránt. A szöveg megjelenítése egyszerű, a hangsúlyos magánhangzók félkövérrel szedettek, a szófaj pedig dőltbetűs. Ezen kívül a grammatikai információkat (nyelvtani nem, igeszemplélet) ikonok formájában tüntetik fel, ezért nincs is szükség a szöveg további formázására. Összességében véve könnyen áttekinthetők az egyes szócikkek, nem zsúfolt a megjelenítés, azonban a példamondatok teljes hiányoznak. A továbbiakban néhány konkrét szócikket vizsgálok meg, egy főnevet (*macska*), egy igét (*ír*) és egy melléknevet (*jó*) orosz és magyar nyelven is.

A *macska* szóra keresve rögtön három megfelelőt kapunk betűrendben: *ком*, *котик*, illetve *кошка*. Az orosz szócikkek felépítése megegyezik a fentebb már ismertetett struktúrával, ennél bővebb információt azonban nem találunk és a példamondatok is hiányoznak, ami jelentősen megnehezíti a nekünk szükséges ekvivalens kiválasztását. Az orosz Wiktionary ugyan tartalmaz definíciókat, ezek megértéséhez azonban gyakran már magasabb szintű orosz tudás szükséges, emiatt ez sem jelent könnyítést a nyelvtanulónak. A betűrendes elrendezés sem segít a kiválasztásban, a leggyakrabban használt szó ugyanis a harmadik helyen szereplő *кошка*.

Az *ír* ige esetében is problémába ütközünk: a magyar szócikk nincs szétválasztva, emiatt itt találjuk az *ír* mint népnév orosz megfelelőjét is, ráadásul a betűrend miatt a legelső helyen. Bár az orosz szavak mellett megtalálható a szófaji minősítés is, így azokat nem lehet összekeverni, azonban nehezíti a szócikkek áttekinthetőségét a szétválasztás hiánya, főleg, mivel a magyar szavak szófaja egyáltalán nincsenek feltüntetve.

Harmadik választott szavam a *jó* melléknév. Ebben a szócikkben szintén előfordulnak a már említett problémák: a szófajok keveredése az orosz megfelelők között, valamint a magyaríz hiányából fakadó értelmezési nehézségek. Ebben az esetben rögtön nyolc különböző szót kaptam ekvivalensnek, amelyek haszná-

lati körét példamondat híján igen nehéz megállapítani. Bonyolítja a dolgot, hogy a találati listában sok, nem lexikalizálódott kifejezés (*jó hangulat, jó időben, jó szokás*) is megtalálható, így könnyen megalkothatók lennének önállóan is, emiatt a szótárban való külön szerepeltetésük csak nehézkesebbé teszi annak használatát.

A szótár szólistájának böngészése közben figyeltem fel arra, hogy több irodalmi mű (*A kapitány lánya, A csinovnyik halála*) és film (*A jedi visszatér, A Jó, a Rossz és a Csúf*) címe is benne van az adatbázisban, de ezeknél sem szerepel erre utaló bővebb megjegyzés. Ezen kívül néhány keresztnév (*Erzsébet, Katalin, Vince*) és földrajzi név (*Tűzföld, Wales, Zürich*) is található. Úgy gondolom, szerencsésebb lett volna ezeket a tulajdonnévi megfeleltetéseket egy külön, tematikus listában közölni.

A fentieket összegezve elmondható, hogy bár a hangfájlokkal, külső hivatkozásokkal és a rövidítések mellőzésével jól kihasználták az internet nyújtotta lehetőségeket az orosz-szotar.hu készítői, valamint kifejezetten ötletesnek tartom a grammatikai információk ikonokkal való jelölését is; a példamondatok és az egyes szinonimák közötti különbségek leírásának hiánya miatt az oldalt inkább csak kiindulópontnak és gyors keresésre javaslom, ahonnan a pontosabb információkat tartalmazó szótárakhoz lehet eljutni.

LAJKA PETRA
Károli Gáspár Református Egyetem
petra_lajka@hotmail.com